Izvještaj o razvoju Hercegbosanske županije za 2025. godinu

RUJAN, 2026

Contents

1. Uvod 2
2. Struktura strategije 3
3. Kratki sažetak akcijskog plana za 2025-2027. godinu 5
4. Ukupan pregled provedbe Strategije razvoja za 2025. godinu 6
5. Pregled provedbe po ciljevima i prioritetima za 2025. godinu 7
6. Pregled financijskih ulaganja za 2025. godinu 12
7. Praćenje kretanja ključnih razvojnih pokazatelja za 2025. godinu 15
8. Razvoj kapaciteta za upravljanje razvojem u Hercegbosanskoj županiji 2021-2027 30
9. ZAKLJUČAK 33

1. Uvod

Proces strateškog planiranja u Hercegbosanskoj županiji usklađen je zakonski i praktično s vremenskim rokovima izrade ključnih dokumenata županijske uprave. Planovi rada, godišnji i trogodišni, usklađuju se sa proračunskim okvirom i procesom izvjestavanja, pri čemu važnu koordinacijsku funkciju ima Ured predsjednika Vlade Hercegbosanske županije u skladu sa odgovarajućim Uredbama i zaključcima o preuzimanju uloge jedinice za upravljanje razvojem.

Strategija razvoja Hercegbosanske županije za razdoblje 2021. – 2027. predstavlja ključni strateški dokument kojim se definiraju razvojni prioriteti i smjernice javnih politika na razini Županije i lokalnih zajednica. Nositelj njezine provedbe je Vlada Hercegbosanske županije uz podršku županijskih ministarstava, gradova, općina, županijskog razvojnog odbora te drugih relevantnih sudionika iz javnog, gospodarskog i društvenog sektora.

Strategija je ujedno i temelj za razvojno planiranje u skladu sa dokumentima Europske unije, što omogućava pripremu za korištenje sredstava iz europskih fondova. Također, pruža okvir za izradu i usklađivanje sektorskih strategija i razvojnih programa Vlade i institucija Županije tijekom idućih sedam godina.

Strategija je usklađena i sa strateškim dokumentima na entitetskoj, općinskoj i gradskoj razini, a uvažava i ciljeve održivog razvoja UN-a(SDGs) te zahtjeve procesa europskih integracija.

U novom planskom razdoblju posebna pažnja bit će usmjerena na razvoj analitičkih kapaciteta i baze podataka koje će služiti za bolje upravljanje razvojem, praćenje učinka i izvještavanje.

Za uspješnu prvedbu strategije osiguran je odgovarajući institucionalni okvir u skladu sa Zakonom o razvoju i planiranju u FBiH (Službene novine FBiH, broj 32/17), a čime se osigurava kontinuitet u planiranju izvještavanju o razvojnim aktivnostima Hercegbosanke županije.

2. Struktura strategije

Vizija razvoja Hercegbosanske županija je da postane moderna zajednica temeljena na načelima održivog gospodarstva u kojoj žive poduzetni i zadovoljni ljud, županija koja optimalno iskorištava svoje potencijale i pozitivno utječe na poslovno okruženje sa očuvanim okolišem i kulturnim naslijeđem koji ju čine privlačnom za investicije, život i turističku posjetu.

Strategija razvoja Hercegbosanske županije ujedno je i usklađena s Okvirom ciljeva održivog razvoja BiH i temelji se na mogućnostima provedbe Agende 2030. S aspekta razvoja Hercegbosanske županije naglasak je na unaprijeđenju gospodarskih, društvenih i okolišnih kapaciteta, kao i jačanju upravljačkih sposobnosti. Osim toga, važna je i uloga županijskih razvojnih tijela u procesu pristupanja Europskoj uniji, pri čemu su Agenda 2030, Plan rasta za Zapadni Balkan i ostali strateški i akcijski dokumenti u potpunosti usklađeni s tim procesom.

Za učinkovitiju provedbu Strategije razvoja Hercegbosanske županije kao i ciljanog rasta i razvoja te iskorištavanja razvojnih potencijala, identificirano je 8 strateških projekata koji su prepoznati kao ključne intervencije za ostvarenje strateških ciljeva. Strateški projekti imaju višestruke učinke, njihovi rezultati pozitivno će se odraziti na poboljšanje kvalitete života građana, posebno socijalno ugroženih kategorija stanovništva, te će omogućiti održivi rast i razvoj lokalne zajednice.

➢ Strateški cilj 1: Ubrzan ekonomski razvoj

Strateški projekti identificiranih u okviru ovog strateškog cilja su:

Osnivanje i razvoj subjekata poduzetničke infrastrukture

Inovativni i tradicionalni oblici nefinancijske ili financijske podrške poslovnim subjektima

➢ Strateški cilj 2: Unapređenje društvene infrastrukture

Nositelji razvojnih mjera planirali su sljedeće aktivnosti za provedbu strateških projekata:

Digitalizacija odgojno-obrazovnog sustava
Informatizacija i unapređenje zdravstvenog sustava
Stvaranje ključnih baza podataka u svrhu donošenja relevantnih strateških odluka, posebno za marginalizirane skupine društva

➢ Strateški cilj 3: Moderna infrastruktura i očuvan okoliš

Planirani strateški projekt je:

Projektiranje i izgradnja multifunkcionalnih melioracijskih sustava krških polja

- Strateški cilj 4: Integralni održivi razvoj

Strateški projekti su:

Jačanje kapaciteta javne uprave za integrirano strateško upravljanje i uspostava razvojnih tijela
Unapređenje županijskog Operativnog Centra zaštite i spašavanja i povezanih službi

3. Kratki sažetak akcijskog plana za 2025-2027. godinu

U skladu s Uredbom o izradi trogodišnjih i godišnjih planova, kao i sa Strategijom razvoja Hercegbosanske županije, akcijski plan za razdoblje 2025-2027. godine daje pregled mjera i aktivnosti/projekata uz pripadajuće financijske alokacije, vremenski okvir provedbe, te podjelu odgovornosti među nositeljima aktivnosti. Trogodišnji akcijski plan, kao obavezni dodatak Smjernicama za razvoj, služi kao temelj za provedbu Strategije te za planiranje rada tijela uprave Hercegbosanske županije.

Trogodišnji akcijski plan također služi kao osnovni dokument za izradu pregleda provedbe Strategije koji je sastavni dio Izvješća o razvitku. Akcijski plan 2025-2027. je izrađen uz koordinaciju Službe za koordiniranje razvoja i intergacije pri Uredu predsjednika Vlade Hercegbosanske županije, a pripremio ga je Županijski odbor za razvoj, Vlada usvojila 27. veljače 2023.godine kao sastavni dio Smjernica za planiranje rada tijela uprave Hercegbosanske županije.

Iznos za trogodišnje razdoblje 2025-2027 je ukupno 88.866.879 KM za 105 aktivnosti a na temelju akcijskog plana 2025-2027 prati se i izvještava o stanju razvitka i provedbe Strategije razvoja Hercegbosanske županije za 2025. godinu. Ukupno planirana financijska sredstva za realizaciju Strategije razvoja Hercegbosanske županije bila su za 2025. godinu 31.710.744 KM za ukupno 102 aktivnosti u sva četiri cilja. Pa tako za SC 1. Ubrzan ekonomski razvoj planirano je 6.895.120 KM, za SC 2. Unapređenje društvene infrastrukture 15.306.000 KM, za SC 3. Moderna infrastruktura i očuvan okoliš planirano 7.283.291 KM dok je za SC4. Integralni održivi razvoj planirano 2.226.333 KM. Podatke o planiranim aktivnostima, koristit ćemo kao podlogu za usporedbu sa stvarno izvršenim aktivnostima i financijskim pokazateljima, prikupljenim u procesu izvještavanja.

4. Ukupan pregled provedbe Strategije razvoja za 2025. godinu

Ukupno realizirana sredstva u 2025. godini iznose 29.369.413 KM (93% planiranog), od čega SC1 4.025.741 KM (58%), SC2 17.004.264 KM (111%) , za SC3 7.334.631 KM (101%) i za SC4 1.004.778 KM (45%).

Od ukupno realiziranih sredstava, prema izvorima financiranja vlastita sredstva iznose 22.008.785 KM (75% realiziranih sredstava), drugi proračunski izvori /EU i drugi fondovi 7.360.628 KM što čini oko 25%. Od ukupno 102 planiranih aktivnosti, provedeno ih je 70, i to kroz strateški cilj 1 provedeno je 16, u strateškom cilju 2 provedeno je 23, u strateškim cilju 3 provedeno je 17 aktivnosti dok je u posljednjem strateškom cilju 4 provedno 14 aktivnosti, što ukupno predstavlja realizaciju 69 % planiranih aktivnosti.

Tablica 1. Usporedni prikaz planiranog i realiziranog u 2025. godini

2025	Aktivnosti		u	Proračun		u
	Planirano	Realizirano	%	Planirano	Realizirano	%
SC 1	25	16	64 %	6.895.120	4.025.741	58 %
SC 2	28	23	82 %	15.306.000	17.004.264	111 %
SC 3	27	17	63 %	7.283.291	7.334.631	101%
SC4	18	14	78 %	2.226.333	1.004.778	45 %
Ukupno	102	70	69 %	31.710.744	29.369.413	93 %

Analizirajući izvršenje Akcijskog plana 2025-2027 za 2025. godinu očigledno je da je u Strateškim ciljevima 2 Unaprijeđenje društvene infrastrukture i 3 Moderna infrastruktura i očuvan okoliš realizirano čak i više od planiranih sredstava točnije 111 i 101 %.
Zatim slijedi strateški cilj1 Ubrzan ekonomski razvoj sa realiziranih 58% te Strateški cilj 4 Integralni održivi razvoj sa realiziranih 45% planiranih sredstava.

Po izvorima financiranja, **ukupno 75 % realiziranih čine županijska sredstva iz Proračuna HBŽ**. Vanjska sredstva su realizirana u iznosu od 7.598.582 KM u odnosu na planiranih 7.675.587 KM. Gledano u postotku, vanjska sredstva su realizirana 96% .

5. Pregled provedbe po ciljevima i prioritetima za 2025. godinu

Rezultati provedbe Strategije u prethodnoj 2025. godini prikazani su tabelarno kroz raspored 70 ukupno započetih projekata po strateškim ciljevima i prioritetima (mjerama) kako slijedi:

Tablica 2. Pregled broja projekata po Strateškim i prioritetnim ciljevima(mjerama)

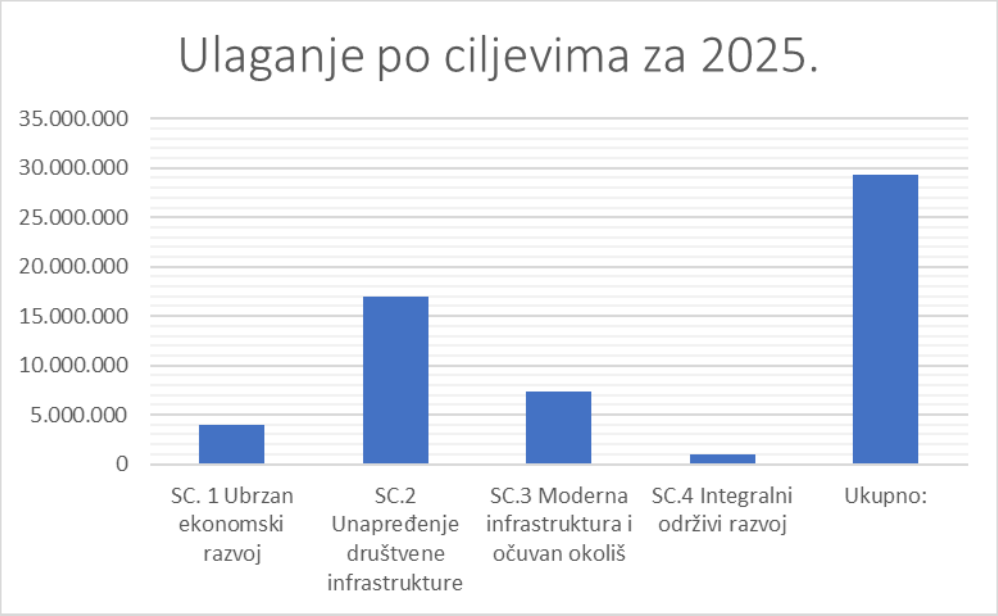
Ciljevi i prioriteti	*Broj projekata*
SC 1. Ubrzan ekonomski razvoj	***16***
1.1. Podržati razvoj poduzetničke infrastrukture, MSP i obrtništva	***5***
1.2. Unapređivati konkurentnost poljoprivrede	***6***
1.3. Poticati razvoj održivog turizma	***4***
1.4. Podržavati izvoz, transfer i razvoj tehnologija	***1***
SC 2. Unapređenje društvene infrastrukture	***23***
2.1. Unapređenje obrazovanja, kulture i sporta	***16***
2.2 Unapređenje sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	***7***
SC 3. Moderna infrastruktura i očuvan okoliš	***17***
3.1. Razvoj suvremene infrastrukture	***15***
3.2. Očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa	***2***
SC 4. Integralni održivi razvoj	***14***
4.1. Učinkovito upravljanje održivim razvojem	***8***
4.2. Upravljanje rizicima	***6***

Iz tablice broj 2. možemo vidjeti da je najveći broj projekata proveden u cilju: SC 2 Unapređenje društvene infrastrukture, ukupno 23 od čega 16 projekata unutar unapređenja obrazovanja, kulture i sporta te 7 projekata unutar unapređenja sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi. Zatim slijedi cilj SC 3 Moderna infrastruktura i očuvan okoliš sa provedenih 17 projekata od čega je 15 provedeno unutar razvoja suvremene infrastrukture te 2 projekta u sektoru očuvanja i održivog korištenja prirodnih resursa.

Nakon toga slijedi cilj SC 1 Ubrzan ekonomski razvoj sa provedenih 16 projekata od čega je 5 provedeno unutar poduzetničke infrastrukture, MSP-a i obrtništva, 6 u sektoru poljoprivrede i 4 u sektoru turizma te samo 1 iz izvoza, transfera i razvoja tehnologija.

U SC 4 Integralni održivi razvoj provedeno je ukupno 14 projekata, 8 projekata je provedeno u sektoru učinkovito upravljanje održivim razvojem te 6 projekta u upravljanju rizicima.

Slikovni prikaz koji uključuje financijska ulaganja po sektorima izgleda ovako:

Slika 1. Ulaganja po strateškim ciljevima

Kada analiziramo provedbu po područjima ulaganja možemo vidjeti da je najveći broj projekata, njih 9, provedeno kroz obrazovanje, po 7 projekata provedeno je kroz kulturu i sport te financiranje razvojnih kapaciteta. Zatim slijedi 6 projekata u jačanju MSP i upravljanju rizicima, 5 u komunalnoj infrastrukturi i po 4 projekta u putnoj infrastrukturi i turizmu. Po 3 projekta provedena su u oblastima poljoprivrede, socijale, okoliša, energetske učinkovitosti,ruralnog razvoja i branitelja a samo 2 projekta u šumarstvu. U oblastima upravljanja prirodnim resursima nema provedenih projekata.

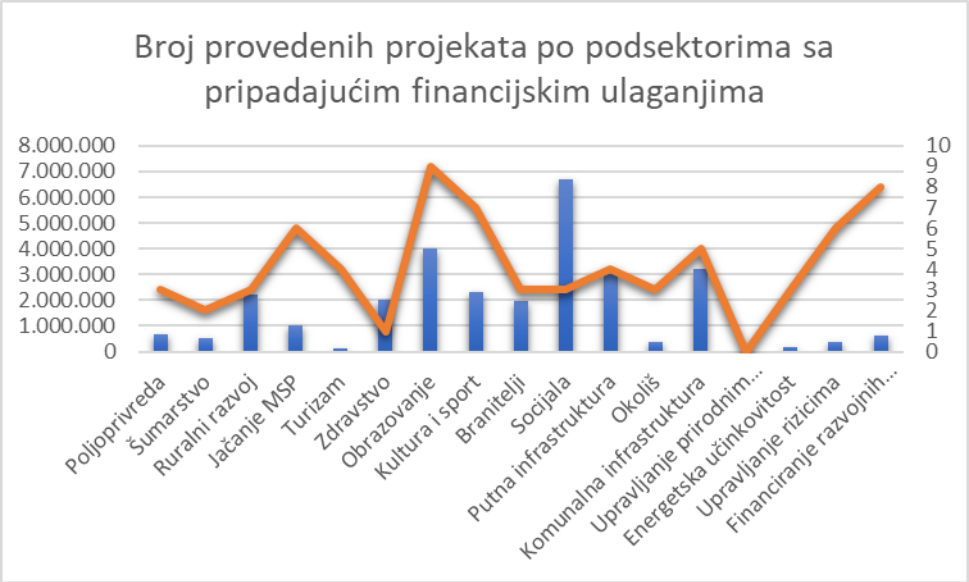
Tabelarni i grafički prikazi izgledaju ovako:

Gospodarstvo	**4.534.105**	**18**
Poljoprivreda	658.145	3
Šumarstvo	508.364	2
Ruralni razvoj	2.214.025	3
Jačanje MSP	1.021.571	6
Turizam	132.000	4
Društveni razvoj	**17.004.264**	**23**
Zdravstvo	2.042.752	1
Obrazovanje	3.994.632	9
Kultura i sport	2.318.575	7
Branitelji	1.948.045	3
Socijala	6.700.259	3
Infrastruktura i okoliš	**7.222.121**	**21**
Putna infrastruktura	3.021.596	4
Okoliš	387.805	3
Komunalna infrastruktura	3.214.579	5
Upravljanje prirodnim resursima	0	0
Energetska učinkovitost	202.287	3
Upravljanje rizicima	395.855	6
Upravljački kapaciteti i izvori ra	**608.923**	**8**
Financiranje razvojnih kapaciteta	608.923	**8**
UKUPNO:	**29.369.413**	**70**

Slika 2. Broj projekata po podsektorima

Kada dodamo financijske podatke, onda to izgleda ovako:

Slika 3. Broj provedenih projekata

Kada govorimo o planiranim rezultatima po mjerama u SC 1 možemo se osvrnuti na povećan broj korisnika kamate (poduzeća) njih 44 te subvencije 118 kredita u iznosu 1.270.515 a subvencionirani iznos kamate iznosi 423.154 KM. Kroz program podrške osnivanju poduzeća u Hercegbosanskoj županiji podržano je osnivanje 95 start up poduzeća u iznosu od 100.000 KM dok je kroz program za podršku poduzetnicima u Hercegbosanskoj županiji podržano 20 poduzetničih ulaganja u iznosu od 260.000 KM. Kroz projekt WIN kreiran je pilot program za podršku ženama poduzetnicama „Poboljšanje položaja žena na tržištima rada perifernih inustrijskih regija“ te je održan sajam zapošljavanja, provedene su radionice i obuke, izrađeni poslovni planovi, unaprijeđena zapošljivost i poduzetničke kompetencije žena.

U poljoprivredi nastavljena je podrška animalnoj i biljnoj proizvodnji, unaprijeđena je tržišna infrastruktura i konkurentnost poljoprivredno prehrambenih proizvoda, sireva od autohtonih domaćih pasmina krave (buše), ovaca (pramenka), te ponude lokalnih proizvođača na domaćem i međunarodnom tržištu kao kontinuiranao opremanje Zavoda za hranu i veterinu.

Kod turizma, podržano je i organizirano je 6 turističkih manifestacija i sponzoriran je nastup 19 poduzeća na domaćem sajmu gospodarstva. Što se tiče promotivnog materijala izrađeno ih je 27 , izrada 1 virtualne šetnje za HBŽ, 6 virtualnih šetnji za općine/grad, 20 virtualnih šetnji za pojedinačne lokacije.

U SC 2 glavni outputi kojima se mjeri implementacija aktivnosti u sektorima obrazovanja, kulture i sporta su nastavak digitalizacije u osnovnim i srednjim školama HBŽ , osigurana su sredstva za rad predškolskih ustanova na području HBŽ dok je broj djece smanjen u ovim ustanovama, nastoji se povezati potrebe tržište rada sa strukovnim obrazovanjima učenika naših škola, 25 studenta stipendirano iz HBŽ putem provođenja programa stipendiranja studenata.

Što se tiče sustava unaprijeđenja zdravstvene zaštite i socijalne skrbi osigurana su sredstva za sanaciju i opremanje zdravstvenih ustanova, nabavku medicinske opreme i sanitetskog vozila te sredstva za isplatu porodiljnih naknada i dječijeg doplatka.

Kod braniteljske populacije financirano je 11 braniteljskih udruga, stambeno su zbrinute braniteljske obitelji, osigurana financijska podrška za liječenje za branitelje, financijska podrška za troškove sahrana te su podržani zahtjevi za izgradnju spomen obilježja i obilježavanja značajnih datuma drugih značajnih datuma.

Što se tiče rezultata u SC 3 treba istaknuti da je kod prirodnih resursa poboljšano postojeće stanje i kvaliteta upravljanja vodnim resursima kroz raspodjelu sredstava nižim razinama-vodopriveda, nastavak općinskih projekata izgradnja primarne vodovodne mreže na području naselja Čelebić, Kovačić, Strupnić, Lusnić i Ljubunčić i vodovodne mreže na području naselja Guber, ekonstrukcija i sanacaija vodovoda i kanalizacije u općini Kupres u centru Kupresa i izgradnja kanalizacije Bobara II faza.

Što se tiče investicijskog održavanja i izgradnje cestovne infrastrukture bitno je istaknuti da je u investicijsko održavanje cesta i mostova Uprava za ceste utrošila je 2.136.179KM.

U šumarstvu su izgrađeni novi protupožarni putovi u dužini od 12,75 km i pošumljena je površina od 133,26 ha.

U SC 4 u implementaciji je 14 različitih aktivnosti, između ostalog pripremljen program za financiranje razvojnih projekata za pred- i su- financiranje, podržana 3 lokalna medija i proveden program financiranja nižih razina vlasti.

Također, kod razvoja i implementacije e-usluga govorimo o poboljšanj efikasnosti rada zaposlenika ministasrtva financija, zaštiti podataka od eventualnih gubitaka, osigurana je nabava servera i pripadajuće opreme.

Kod upravljanje sigurnosnim rizicima i sustava zaštite i spašavanja outputi su povećan broj obuka i opremanje institucija vatrogastva i razvoj ostalih službi koje su dijelovi sustava zaštite i spašavanja kao i Gorske službe spašavanja.

6. Pregled financijskih ulaganja za 2025. godinu

Ukupno planirana financijska sredstva za realizaciju Strategije razvoja Hercegbosanske županije za 2025. godinu iznosila su 31.710.744 KM za ukupno 102 aktivnosti u sva četiri cilja. Pa tako za SC 1. Ubrzan ekonomski razvoj planirano je 6.895.120 KM, za SC 2. Unapređenje društvene infrastrukture 15.306.000 KM, za SC 3. Moderna infrastruktura i očuvan okoliš planirano 7.283 291 KM dok je za SC4. Integralni održivi razvoj planirano 2.226.333 KM.

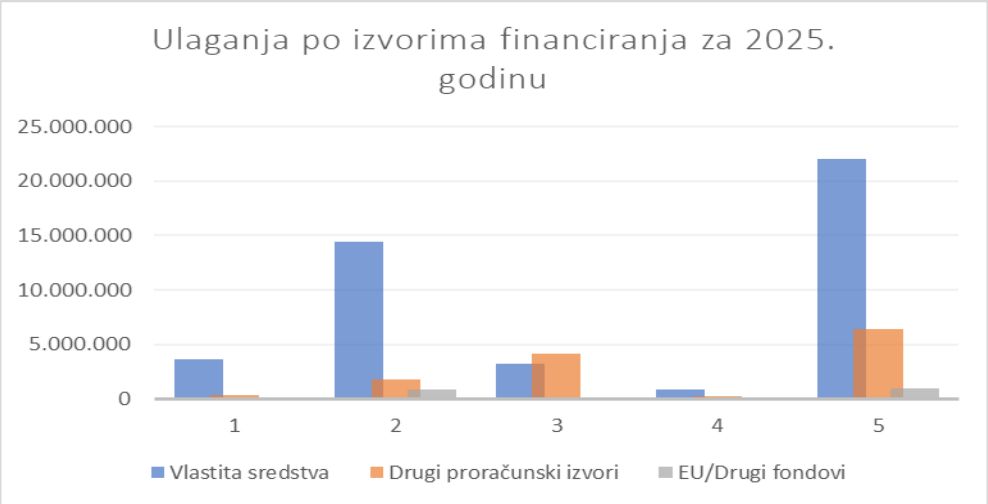
Prema podacima dobivenim iz nadležnih institucija, **ukupna vrijednost provedenih projekata iznosi 29.369.413 KM**, od čega SC 1 **4.025.741** KM, SC2 **17.004.264** KM, SC3 **7.334.631** KM i za SC4 **1.004.778** KM.

Po ciljevima ulaganje izgleda ovako:

Slika 4. Ulaganja po strateškim ciljevima

Što se tiče planiranih sredstava za 2025. godinu,prema izvorima financiranja, vlastita sredstva su realizirana u iznosu 22.008.785 KM, a drugi proračunski izvori 6.396.030 KM i EU fondovi 964.598 KM.

Slika 5. Ulaganja po izvorima financiranja

Po visini ulaganja donosimo pregled mjera i aktivnosti s pripadajućim uloženim financijskim sredstvima za 2025.godinu, kako slijedi:

Strateški cilj 2

Po visini ulaganja za 2025. godinu prednjači Strateški cilj *2* ***Unapređenje društvene infrastrukture***, sa ukupno investiranih **17.004.264 KM**, od čega 6.313.208 KM uloženo u Unapređenje obrazovanja, kulture i sporta, a 10.691.056 KM u unapređenje sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi.

SC 2. Unapređenje društvene infrastrukture	
2.1. Unapređenje obrazovanja, kulture i sporta	*6.313.208*
2.2 Unapređenje sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	*10.691.056*
Ukupno	***17.004.264 KM***

Strateški cilj 3

Zatim slijedi strateški cilj 3 ***Moderna infrastruktura i očuvan okoliš*** sa ukupno investiranih **7.334.631 KM**, od čega je 6.826.267 KM za razvoj suvremene infrastrukture, te 508.364 KM za očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa.

SC 3. Moderna infrastruktura i očuvan okoliš	
3.1. Razvoj suvremene infrastrukture	*6.826.267*
3.2. Očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa	*508.364*
Ukupno	***7.334.631 KM***

Strateški cilj 1

Financijska ulaganja u okviru ***Strateškog cilja 1 Ubrzan ekonomski razvoj*** iznosila su ukupno ***4.025.741 KM***, od čega je najviše uloženo u podršku razvoju poduzetničke infrastrukture, MSP i obrtništva 1.003.571 KM. U razvijanje intenzivne poljoprivredne proizvodnje i institucionalnu podršku za ruralni razvoj i poljoprivredu Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede 2.872.170 KM, te u mjeru poticanja razvoja održivog turizma 132.000 KM te u izvoz, transfer i razvoj tehnologija svega 13.000 KM.

SC 1. Ubrzan ekonomski razvoj	
1.1. Podržati razvoj poduzetničke infrastrukture, MSP i obrtništva	*1.003.571*
1.2. Unapređivati konkurentnost poljoprivrede	*2.872.170*
1.3. Poticati razvoj održivog turizma	*132.000*

1.4. Podržavati izvoz, transfer i razvoj tehnologija	*13.000*
Ukupno	***4.025.741 KM***

Strateški cilj 4

Najmanje financijskih sredstava uloženo je u strateškom cilju 4 ***Integralni održivi razvoj 1.004.778 KM***, od čega je 608.923 KM za učinkovito upravljanje održivim razvojem te 395.855 KM za Upravljanje rizicima.

SC 4. Integralni održivi razvoj	
4.1. Učinkovito upravljanje održivim razvojem	*608.923*
4.2. Upravljanje rizicima	*395.855*
Ukupno	***1.004.778 KM***

Članstva u Institutu Regija Europe (IRE) i Jadransko-Jonskoj Regiji (AIE) projekti su od međunarodnog značaja za Hercegbosansku županiju i procese međunarodne suradnje i prekograničnog povezivanja sa EU zemljama i razmjene iskustava te prijavi zajedničkih projekata. Također, uključenost predstavnika Hercegbosanske županije u nastupe na međunarodnim turističkim, gospodarskim i obrtničkim sajmovima otvara mogućnosti suradnje za mnogobrojna poduzeća ali i institucije iz HBŽ.

7. Praćenje kretanja ključnih razvojnih pokazatelja za 2025. godinu

Na temelju prethodnog pregleda provedbe Strategije razvoja Hercegbosanske županije za 2025. godinu, može se zaključiti da su razvojni prioriteti i dalje usmjereni na četiri strateška cilja i to najviše na *unapređenje obrazovanja, kulture i sporta te unapređenje sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, zatim razvoj suvremene infrastrukture*, te *unapređenje konkurentnosti poljoprivrede.* Uz navedeno, kao i prethodnih godina posebna pozornost usmjerena je na ulaganja u *učinkovito upravljanje održivim razvojem* stvarajući pritom preduvjete za ostavrivanje ostalih razvojnih prioriteta i sektora.

Izvještajem o razvoju za 2025.godinu prikazuju se i makroekonomski i društveni pokazatelji kako bi se dobila slika o stanju i kretanjima u Hercegbosanskoj županiji za promatranu godinu. Ne smijemo zaboraviti i obvezu lokaliziranja praćenja ostvarenja Ciljeva održivog razvoja, sukladno Okviru ciljeva održivog razvoja za BIH.

Drugi dio Izvještaja o razvoju za cilj ima prikazati stanje razvoja prema unaprijed definiranim indikatorima zadanim Strategijom razvoja Hercegbosanske županije 2021-2027 kao i makroekonomskim pokazateljima i trendovima razvoja te ih smjestiti u zadani sedmogodišnji okvir (2021. – 2027.), uspoređujući kretanja sa polaznom 2019. godinom.

Definiranim praćenjem i analizom pokazatelja iz Strategije po strateškim ciljevima to izgleda ovako:

Tablica 4. Odabrani pokazatelji po strateškim ciljevima

		2019	2023	2024	2025	Ciljana vrijednost
Strateški cilj 1 Ubrzan ekonomski razvoj	Nivo razvijenosti -indeks	0,27	0,28	0,28	0,29	0.5
	Prosječan broj zaposlenih	10,906	11,293	11.456	11.337	13.000
	Broj poslovnih subjekata	3,574	3,838	3,398	3.510	3.700
	Poreski prihodi u km	7,592,527	13.038.976	15.133.918	17.365.490	8.500.000
Strateški cilj 2 Unapređenje društvene infrastrukture	Povećan kapacitet predškolskih ustanova	450	819	727	827	500
	Uspostavljen funkcionalan sustav učenja na daljinu u HBŽ	0	1	1	1	1
	Obuhvat zdravstvenom zaštitom	56.82%	55,02%	55%	54,56%	70%
Strateški cilj 3 Moderna infrastruktura i okoliš	Uspostavljena regionalna sanitarna deponija	0%	0%	0%	0%	1
	Pokrivenost stanovništva prikupljanjem otpadom	40%	64,3%	64,3%	64,3%	60%

	Energija proizvedena iz obnovljivih izvora energije (OIE) :vjetar, sunce, voda	86.6 MWh	255,9 MWh	266 GWh	[1]143,3 GWh	200 MWh
Strateški cilj 4 Integralni održivi razvoj	Funkcionalno Vijeće za razvoj HBŽ	0	1	1	1	1
	Vrijednost projekata financiranih od EU, a privučenih kroz vladine institucije	500.000	1.967.162	827.863	964.598	1.500.000
	Uspostavljeni sustavi mjerenja indexa transparentnosti i indexa percepcije korupcije HBŽ	0	0	0	0	2
	Broj implementiranih e-usluga	0	2	2	2	3

U segmentima gospodarskog razvoja i po zadanim ciljevima uočavamo da je došlo do povećanja određenih indikatora kao što je broj poslovnih subjekata, dok je prosječan broj zaposlenih u laganom padu u odnosu na prošlu godinu.

Kod društvene infrastrukture i predškolskih ustanova je došlo do povećanja kapaciteta predškolskih ustanova.

U cilju moderna infrastruktura i okoliš pokazatelj pokrivenosti stanovništva prikupljanjem otpadom se nije mjenjao dok je količina energije proizvedena iz obnovljivih izvora energije (OIE) smanjena ali i dalje iznimno prelazi inicijalno planirane vrijednosti.

U strateškom cilju Integrirani razvoj vrijednost projekata financiranih od EU-a kroz vladine institucije u planiranom razdoblju je blago povećan u odnosu na prošlu godinu ali i dalje ukazuje na smanjene aktivnosti prijave i provedbe razvojnih projekata dok se uspostava sustava praćenja indexa transparentnosti i percepcije korupcije očekuje u sljedećem razdoblju provedbe a broj implementiranih e-usluga ostaje konstantan.

U dijelu praćenja kretanja razvoja prikazat će se kretanje po odabranim pokazateljima grupirane u skupine: stanovništvo, gospodarstvo, društvo te okoliš i infrastruktura.

8.1. Demografske karakteristike i kretanja

Sredinom 2025. godine prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku u županiji je ukupno 76.106 stanovnika, od čega gotovo 80% u Gradu Livnu i Tomislavgradu.

[1] Podaci o proizvedenoj energiji iz obnovljivih izvora dobivaju se na osnovu polugodišnjih i godišnjih izvještaja koje koncesionari dostavljaju nadležnom ministarstvu

Tablica 5. Procijenjeni broj stanovnika županije na dan 30.06.2025.g

Broj stanovnika		*u %*
Bosansko Grahovo	1.949	*2,6%*
Drvar	5.390	*7,1 %*
Glamoč	3.169	*4,2 %*
Kupres	4.704	*6,2 %*
Grad Livno	31.512	*41,4%*
Tomislavgrad	29.382	*38,6%*
Županija ukupno	**76.106**	100%

Ukupan broj stanovnika u Hercegbosanskoj županiji prema procenama Federalnog zavoda za statistiku, sredinom 2025. godine čini 3,6% ukupnog broja stanovnika u F BiH. Od toga broja 37.493 čine žene, a 38.613 su muškarci. Broj stanovnika u Hercegbosasnkoj županiji manji je za 534 ili 0,7% u odnosu na 2024.godinu.

Tablica 6. Kretanja procijenjenog broja stanovnika županije

Broj stanovnika	2013.	2022.	2023.	2024.	2025.
Ukupan broj stanovnika	84.127	77.795	77.249	76.640	76.106
Muškarci		39.444	39.172	38.861	38.613
Žene		38.351	38.077	37.779	37.493

Navedeno potvrđuju i podaci o ukupno živorođenim i umrlim osobama, koje imamo u sljedećoj Tablici, gdje je očigledno da 2 puta više osoba umire nego što se rađa, a što u konačnici rezultira negativnim prirodnim priraštajem od oko 0,45 % na godišnjoj razini, te koliko se prati Strategijama razvoja Hercegbosanske županije i izvještajima predstavlja kumulativno smanjenje od -7,25 % ukupnog broja stanovnika.

Tablica 7. Broj rođenih, umrlih i prirodni priraštaj

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Ukupno rođeni	336	336	295	276	301
Umrli	1058	843	718	707	641
Prirodni priraštaj	-723	-507	- 424	- 428	- 340

% od ukupno	-0.9 %	- 0,65 %	-0,55%	-0,56%	- 0,45%
kumulativ	-5 %	-5.65%	-6,2%	-6,8%	- 7,25%

7.2. Gospodarski pokazatelji

U slijedećoj tabeli prikazani su podaci o kretanju pokazatelja gospodarskog razvoja za razdoblje za 2025.godinu s početnom i ciljnom vrijednošću definiranim Strategijom razvoja HBŽ 2021-2027,a zadani Strateškim ciljem 1 – Ubrzan ekonomski razvoj.

Tablica 8. Odabrani pokazatelji gospodarskog razvoja

		2019	2023	2024	2025	Ciljana vrijednost
Strateški cilj 1 Ubrzan ekonomski razvoj	Nivo razvijenosti -indeks	0,27	0,28	0,28	0,29	0.5
	Prosječan broj zaposlenih	10,906	11,293	11,456	11.337	13.000
	Broj poslovnih subjekata	3,574	3,838	3,398	3.510	3.700
	Poreski prihodi u km	7,592,527	13.038.976	15.133.918	17.365.490	8.500.000
1.1. Podržati razvoj poduzetničke infrastrukture, MSP i obrtništva	Broj MSP-a	649	974		805	700
	Broj obrta	1374	1.432	983	1.021	1.450
	Broj korisnika poduzetničke infrastrukture	65	75	75	75	100
1.2 Unapređivati konkurentnost poljoprivrede	% iskorištenosti obradivih površina	45.7%	45,5%	34,4%	33,80%	55,00%
	Ukupan prihod od prodaje	72.500.000				80.000.000
	Proizvodnja krumpira u tonama	14.000	8.831	15.529	11.786	18.200
1.3 Poticati razvoj održivog ruralnog turizma	Broj ležajeva	1.153	1.253	1.239	1.234	1.300
	Broj noćenja	19.693	23.965	26.060	27.192	25.000
	Prihod od turizma	12.320.000	6.426.974	6.267.469	6.559.195	13.550.000
1.4 Podržavati izvoz, transfer i razvoj tehnologija	Pokrivenost uvoza izvozom	109.5%	116,69%	122,6%	97,5%	120%
	Broj poduzeća izvoznika	134	160	188	176	140

Prema pokazateljima gospodarskog razvoja vidljivo je da znatan broj pokazatelja uglavnom bilježe pad., no povećanje se bilježi kod broja noćenja, broja poslovnih subjekata kojih je 3.510 ili 2,9% ukupnog broja poslovnih subjekata u F BiH i u odnosu na 2024. godinu veći je za 112 ili 3,3%. Povećan je i prihod od turizma.

Tablica 9. Bazni indikatori gospodarskog rasta županije

Gospodarski pokazatelji	2022.	2023.	2024.	2025.
Broj poslovnih subjekata	3.763	3.838	3.398	3.510
Broj obrta	1.423	1.432	983	1.021
Broj noćenja	22.130	23.965	26.060	27.192

Bazni indikatori gospodarskog rasta u Hercegbosanskoj županiji, koji se prate još od razdoblja 2016-2020 godine i važenja ranije Strategije razvoja HBŽ za to razdoblje, zadnjih godina pokazuju lagani oporavak gospodarstva nakon COVID krize kroz porast u sektoru turizma i povećanju broja noćenja i pripadajućih prihoda.

Tablica 10. Vanjskotrgovinska razmjena

	Izvoz U 000 KM		Uvoz U 000 KM		Pokrivenost (index)	
	2024.	2025.	2024.	2025.	2025.	2024.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	10.093	13.753	7.443	7.965	1,72	1,4
Vađenje ruda i kamena	3.139	3.099	189	497	6,24	16,61
Prerađivačka industrija	148.297	157.312	131.701	182.074	0,9	1,13
Proizvodnja snadbijevanje/opskrba električnom energijom, plinom,parom i klimat.	50	-	-	-	-	-
Ostalo	9.230	13.271	54	57	232,8	171
Nesvrstano po kategorijama				1.679		
Ukupno	170.808	187.435	139.387	192.272	0,97	1,23

Izvor: Baza podataka uprave za neizravno oporezivanje BiH

Kao i prethodnih godina u vanjskotrgovinskoj razmjeni Hercegbosanska županija je najviše sudjelovala sa prerađivačkom industrijom nakon koje slijede poljoprivreda te u manjem obimu vađenje ruda i kamena koja je u ranijim razdobljima prednjačila nad ostalim sektorima. Zasebno je razmatran utjecaj poticaja na izlazne vrijednosti u poljoprivredi. Za argumentiranje utjecaja korištene su prethodno odabrane kategorije poljoprivredne aktivnosti. U 2025. godini u gotovo svim kategorijama poljoprivrednih aktivnosti navedenih u tablici koja slijedi bilježimo pad. Proizvodnja pšenice je i dalje u padu kao i proizvodnja krompira i kukuruza. Kada je riječ o broju rodnih stabala evidentan je porast u odnosu na 2024. godinu, a što se tiče stočarstva tu je također zabilježen pad u odnosu na 2024. godinu.

Tablica 12. Poljoprivredna i stočarska aktivnost na razini županije – osnovni pokazatelji

Poljoprivredna aktivnost	2022.	2023.	2024.	2025.
Pšenica	11.883	11.642	12.182	10.395
Krumpir	10.997	8.831	15.529	11.786
Kukuruz zeleni	41.658	36.484	31.087	30.298
Broj rodnih stabala	148.583	105.342	110.931	110.985
Broj ovaca	59.722	59.421	57.583	57.463

- **Zaposlenost i nezaposlenost**

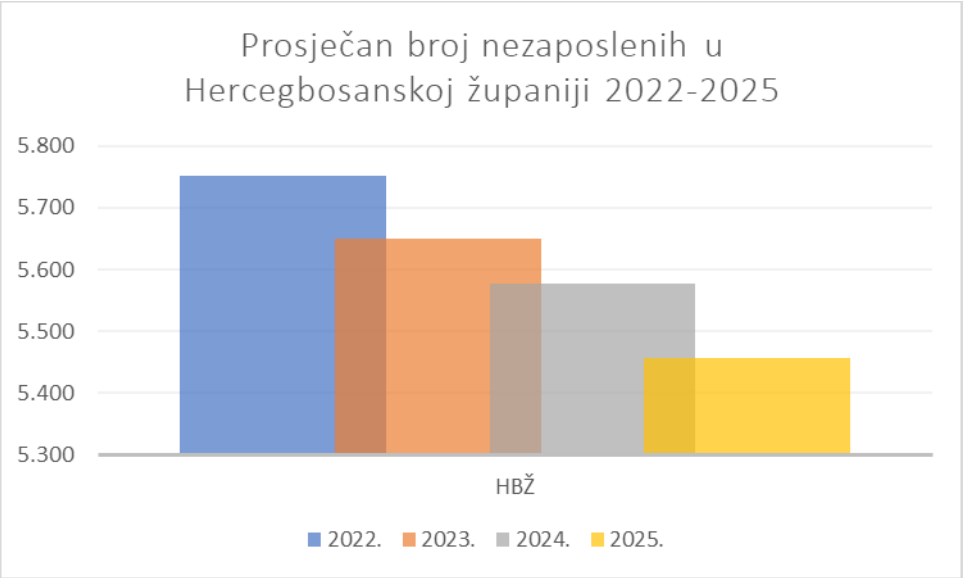
Ukupno radno aktivno stanovništvo ne bilježi značajna odstupanja u odnosu na procijenjeni broj stanovnika županije. Broj nezaposlenih osoba se blago povećava u 2025. godini i prekida kontinuirani pad od 2020. godine. Pozitivan trend se osjeti u 2025. godini u Federaciji BiH gdje je prosječan mjesečni broj nezaposlenih osoba 255.899 što je manje za 4.399 osoba ili 1,7 % u odnosu na 2024. godinu. Registrirana nezaposlenost u HBŽ u 2025. godini iznosila je 5.457 osoba. Broj nezaposlenih u HBŽ u ukupnom broju nezaposlenih u FBiH sudjeluje sa cca 2 %.

Tablica 13. Prosječan broj nezaposlenih u odnosu na FBiH

Nezaposleni - prosjek	2022.	2023.	2024.	2025.
HBŽ	5.752	5.578	5.449	5.457
Federacija BiH	285.158	277.160	260.298	255.899

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje

Stopa nezaposlenosti u HBŽ u 2025. godini (službeno registrirani broj nezaposlenih u odnosu na radnu snagu) iznosi 32,5 %, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja povećanje za 0,3%.

Slika 6. Prosječan broj nezaposlenih

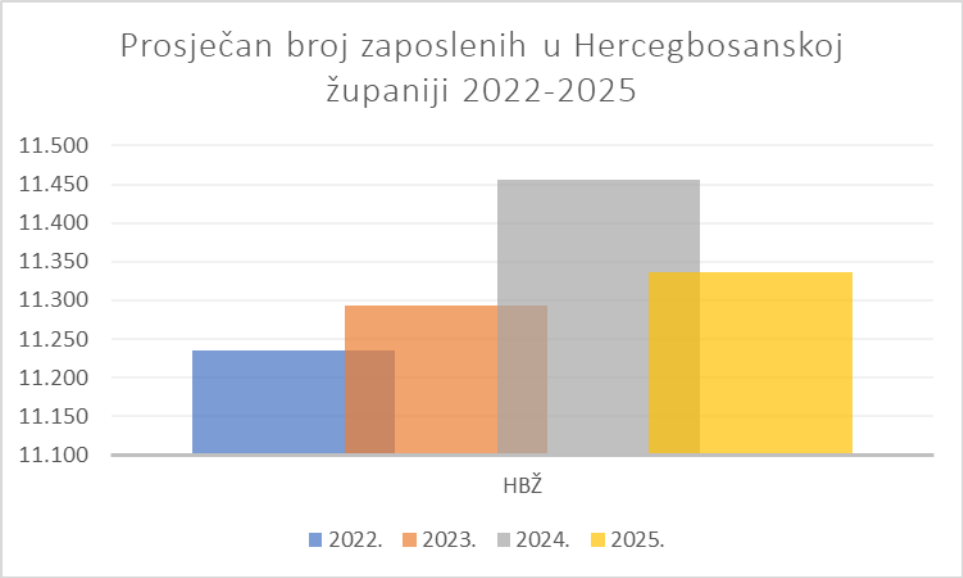
U 2025. godini u FBiH ostvaren je prosječan mjesečni broj zaposlenih u iznosu od 540.209, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine manje za 1.927osoba . U HBŽ prosječan broj zaposlenih iznosio je 11.337 osoba, što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 119 osoba.

Tablica 14. Prosječan broj zaposlenih po godinama

	2022.	2023.	2024.	2025.	Sudjeluje u FBiH%
HBŽ	11.235	11.293	11.456	11.337	2,1%
FBiH	535.665	535.659	542.136	540.209	100%

Broj zaposlenih u HBŽ sudjeluje u ukupnom broju zaposlenih u FBiH sa 2,1%. Povećanje broja zaposlenih zabilježeno je ugotovo svim lokalnim zajednicama na prostoru Hercegbosanske županije osim Livna i Kupesa.

Grafički prikazano, to izgleda ovako:

Slika 7. Prosječan broj zaposlenih

Promatrano po djelatnostima u Hercegbosanskoj županiji u 2025.g., najveći broj zaposlenih je u trgovini 15,8%, zatim u prerađivačkoj industriji 15,2%, javnoj upravi, obrani i obaveznom socijalnom osiguranju 13,8%, i u poljoprivredi, šumarstu i ribarstvu 11.9%, dok je najmanje zaposlenih zabilježeno u poslovanju nekretninama 0,2%, djelatnostima vađenja ruda i kamena 0,5%, te u informacijama i komunikacijama 0,8%.

- **Prosječna plaća**

Prosječna plaća u Hercegbosanskoj županiji u 2025. godini iznosila je 1.461 KM i viša je za 16,9 % u odnosu na 2024. godinu i iznosi 91.7% prosjeka FBiH. Promatrano po lokalnim zajednicama u županiji, najvišu prosječnu plaću bilježi općina Kupres, a najnižu općina Drvar.

Povećanje plaća zabilježeno je u svim lokalnim zajednicama Hercegbosanske županije. Najviše zabilježeno povećanje plaće bilježi općina Drvar sa 32,5% , a najmanji porast u odnosu na 2024. godinu bilježi Grad Livno sa 5,9%.

Tablica 15. Usporedba prosječnih plaća po općinama 2024./2025. godina

	Neto plaća		Broj zaposlenih 11337	
	2024.	2025.	porast plaća	*u odnosu na prosjek FBiH (1.594 KM)*
Bosansko Grahovo	1.308	1.511	15,5 %	*94,8 %*
Drvar	970	1.285	32,5 %	*80,6 %*
Glamoč	1.114	1.383	24,1 %	*86,8 %*

Kupres	1.330	1.574	18,3 %	*98,7 %*
Grad Livno	1.361	1.441	5,9 %	*90,4 %*
Tomislavgrad	1.133	1.358	19,9 %	*85,2 %*
HBŽ	1.250	1.461	16,9 %	*91,7 %*

8.3. Društvena infrastruktura

Slijedeća tablica predstavlja kretanje pokazatelja društvenog razvoja struktura i kapaciteta razvoja u razdoblju 2023.-2025. godine definiranih strateškim ciljem 2 – Unapređenje društvene infrastrukture.

Tablica 16. Promatrani pokazatelji razvoja u oblasti društvene infrastrukture

		2019	2023	2024	2025	Ciljana vrijednost
Strateški cilj 2 Unapređenje društvene infrastrukture	Povećan kapacitet predškolskih ustanova	450	819	727	827	500
	Uspostavljen funkcionalan sustav učenja na daljinu u HBŽ	0	1	1	1	1
	Obuhvat zdravstvenom zaštitom	56.82%	55,02%	55%	54,56%	70%
2.1 Unapređenje obrazovanja kulture i sporta	Izrađena i usvojena Metodologija izrade i provedbe strukovnih i programa obrazovanja odraslih usklađenih sa tržištem rada	0	0	0	0	1
	Broj učenika OŠ na 1 računalo	10,71	12,82	13,85	15,17	3
	Broj učenika SŠ na 1 računalo	9,44				1
2.2 Unapređenje sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	Broj stanovnika na doktora medicine u primarnoj zdravstvenoj zaštiti	2.018 (2018)	840	833	855	1.076
	Broj stanovnika na jednog doktora stomatologije	4.067 (2018)	4.544	3.650	3.805	3.094
	Izrađen Master plan optimizacije i koordinacije zdravstvenog sektora uključivi s IKT strategijom	0	0	0	0	1
	Izrađena socijalna karta HBŽ	0	0	0	0	1

- **Obrazovanje**

Kod obrazovanja broj učenika u osnovnim i srednjim školama je u padu.

Tablica 17. Broj upisanih učenika u osnovne i srednje škole

Upisanih učenika	2022./2023.	2023./2024.	2024./2025.	2025./2026.
Osnovne škole	3411	3295	3311	3186
Srednje škole	1817	1762	1595	1563

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Po statističkim pokazateljima broja učenika u odnosu na FBiH situacija je sljedeća:

Tablica 18. Broj djece u osnovnim školama Hercegbosanske županije i F BiH

Broj djece u osnovnim školama	2022./2023.	2023./2024.	2024./2025.	2025./2026.	Sudjeluje u FBIH%
HBŽ	3.411	3.295	3.311	3.186	2 %
FBiH	169.804	166.817	163.675	161.421	

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Tablica 19. Broj djece u srednjim školama Hercegbosanske županije i F BiH

Broj djece u srednjim školama	2020./2021.	2021./2022.	2022./2023.	2023./2024.	Sudjeluje u FBiH %
Hercegbosanska županija	2.046	1.947	1.817	1.563	
FBiH	71.458	70.094	70.325	70.671	2,2 %

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

- Socijalna zaštita

Broj evidentiranih slučajeva u centrima za socijalni rad kao i broj intervencija u prethodnim godinama je u kontinuiranom rastu.

Tablica 20. Broj obrađenih slučajeva i broj intervencija pruženih u centrima za socijalni rad Hercegbosanske županije

	2021.	2022.	2023.	2024.
Broj slučajeva obrađenih u centrima za socijalni rad	3591	3715	3.932	4.523
Broj intervencija pruženih u centru	4266	4587	4.879	4.986

Izvor: Federalni zavod za statistiku

8.4. Moderna infrastruktura i okoliš – pokazatelji

U slijedećoj tabeli prikazani su podaci o kretanju pokazatelja okolišnog i razvoja infrastrukture definiranih Strateškim ciljem 2 Strategije razvoja.

Tablica 21. Odabrani pokazatelji okolišnog razvoja

		2019	2023	2024.	2025.	Ciljana vrijednost
Strateški cilj 3 Moderna infrastruktura i okoliš	Uspostavljena regionalna sanitarna deponija	0	0	0	0	1
	Pokrivenost stanovništva prikupljanjem otpadom	40%	64,3%	64,3%	64,3%	60%
	Energija proizvedena iz obnovljivih izvora energije (OIE) :vjetar, sunce, voda	86.6 MW	291.882,528 MW	266.000 GWh	143.3 GWh	200 MW
3.1 Razvoj suvremene infrastrukture	Broj implementiranih projekata iz područja zaštite okoliša	0	8	3	9	10
	Broj centara za gospodarenje otpadom	0	0	0	0	6
3.2 Očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa	Broj prijedloga za zaštitu pojedinih područja	1	1	1	1	2

Što se tiče putne infrastrukture i dalje je vidljivo da je relativno slaba povezanost Županije i izgradnja regionalnih i magistralnih puteva, te u odnosu na ukupno stanje u Federaciji BiH iznosi 13,8%.

Tablica 22. Putna infrastruktura na razini županije u 2025. godinu

PROMETNA INFRASTRUKTURA (u km)						
	Površina u km²	*Željezničke pruge*	*Magistralni putovi*	*Regionalni putovi*	*Ukupno magistralnih i regionalnih u km*	*Postotak ukupnih km cesta u odnosu na FBiH*
HBŽ	*4.934*	*0*	*378,1*	322	700	13,8 %
FBiH	*26.111*	*608*	2472	2602	5074	*100 %*

8.5. Integralni održivi razvoj - pokazatelji

U slijedećoj tabeli prikazani su podaci o kretanju pokazatelja integralnog i održivog razvoja, definiranih Strateškim ciljem 4 Strategije razvoja Hercegbosanske županije 2021- 2027.

Tablica 23. Odabrani pokazatelji integriranog razvoja

		2019	2023	2024	2025	Ciljana vrijednost
Strateški cilj 4 Integralni održivi razvoj	Funkcionalno Vijeće za razvoj HBŽ	0	1	1	1	1
	Vrijednost projekata financiranih od EU, a privučenih kroz vladine institucije	500.000	1.967.162	827.263	964.498	1.500.000
	Uspostavljeni sustavi mjerenja indexa transparentnosti i indexa percepcije korupcije HBŽ	0	0	0	0	2
	Broj implementiranih e-usluga	0	2	2	2	3
4.1 Učinkovito upravljanje održivim razvojem	Broj osoba koje su prošle obuku za integralni razvoj	0	20	30	30	30
	Vrijednost realiziranih razvojnih projekata sufinanciranih iz proračuna HBŽ i vanjskih sredstava	0	15.957.902	18.909.932	29.369.413	xx
	Broj sastanaka vijeća za razvojno planiranje HBŽ	0	0	0	0	2(14)
4.2 Upravljanje rizicima	Uspostavljen regionalni operativni centar civilne zaštite HBŽ	0	0	0	0	1
	Broj km2 deminirane teritorije HBŽ	4.841 ha	0,7 km2	1,24 km2	[2]2,35 km2	80.0

8.6 Indeks razvijenosti i razvojni kapaciteti

Kao i prethodnih godina, analiza razvijenosti županija u Federaciji iskazuje se i uspoređuje indeksom razvijenosti. Stupanj razvoja županija u Federaciji BiH u 2025. godini prikazan je na slici (ispod). Pokazatelji koji se koriste za izračun indeksa razvijenosti županija i jedinica lokalne samouprave u FBiH su: prihodi od poreza na dohodak po stanovniku, stupanj zaposlenosti, kretanje stanovništva, udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu i stupanj obrazovanja radne snage.

Prema indeksu razvijenosti u Federaciji, kategorizacija jedinica lokalne samouprave radi se u pet grupa, a županija u tri grupe, pri čemu viši broj grupe znači niži nivo razvijenosti, prema sljedećoj tabeli:

[2] Podaci dobiveni i usklađeni sa BHMAC.org

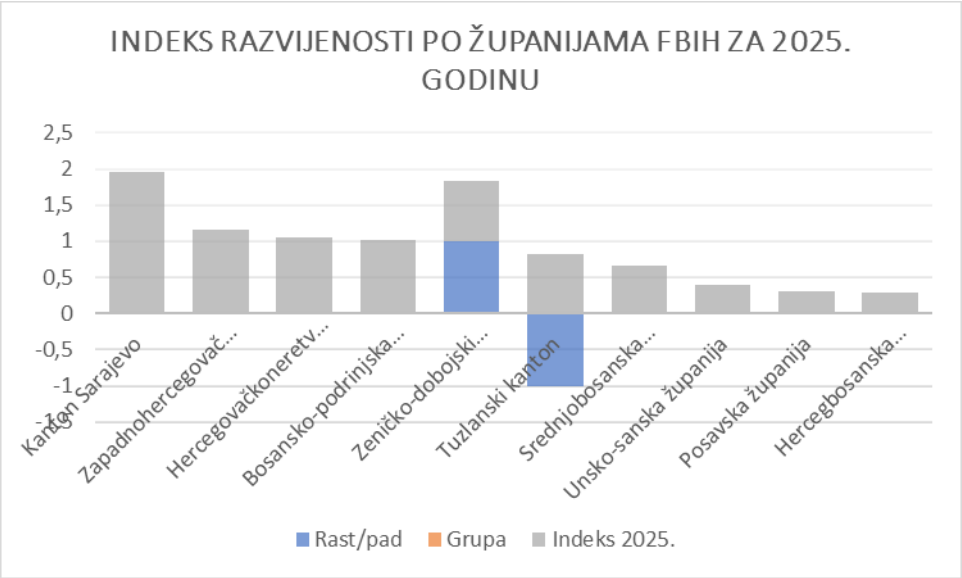
Tablica 24. Kategorizacija jedinica lokalne samouprave i županija prema indeksu razvijenosti

Skupina	Vrijednost JLS indeksa	Skupina	Vrijednost indeksa na nivou Županija
I	>1,25	I	>1,25
II	<1,00, 1,25>	II	<0,75, 1,25>
III	<0,75, 1,00>	III	<0,75
IV	<0,60, 0,75>		
V	<0,60		

Tablica 25. Stupanj razvoja županija prema indeksu razvijenosti

Naziv	Rang	Rast/pad	Grupa	Indeks 2025
Kanton Sarajevo	1	0	I	1,96
Zapadnohercegovačka Županija	2	0	II	1,16
Hercegovačkoneretvanska županija	3	0	II	1,05
Bosansko-podrinjska županija Goražde	4	0	II	1,02
Zeničko-dobojski kanton	5	1	II	0,83
Tuzlanski kanton	6	-1	II	0,82
Srednjobosanska županija	7	0	II	0,66
Unsko-sanska županija	8	0	III	0,39
Posavska županija	9	0	III	0,3
Hercegbosanska županija	10	0	III	0,29

Po izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2025. godini na 1. mjestu po rangu razvijenosti je i dalje Sarajevska županija dok je na posljednjem 10. mjestu Hercegbosanska županija. U skladu sa Indexom u ovu III. grupu (najmanje razvijene županije) spadaju još Posavska županija i Unsko-sanska županija. Zabilježeno je da su Tuzlanska i Zeničko-dobojska županija zamijenili mjesta u odnosu na prošlu godinu. Zeničko-dobojska županija je napredovala za jedno mjesto i sada je na petom, dok je Tuzlanska županija pala za jedno i sada je na šestom mjestu. Na posljednjem, desetom mjestu sa indeksom razvijenosti 0,29 nalazi se Hercegbosanska županija.

Slika 8. Indeks razvijenosti po županijama u F BiH

Na osnovu indeksa razvijenosti, izvršeno je rangiranje razvijenosti i jedinica **lokalnih zajednica** pri čemu su korištene dvije granične vrijednosti:

- Kategorija V-Izrazito su nerazvijene općine koje imaju indekse razvijenosti ispod 50% prosjeka Federacije BiH.
- Kategorija IV- Nedovoljno su razvijene općine koje imaju indeks razvijenosti između 50% i 75% prosjeka Federacije BiH.

Po mjestu/rangu u Federaciji BiH izrazito nerazvijene su općine Glamoč (69.) Drvar (71.), i Bosansko Grahovo (76.) s registriranim indeksom u FBiH od 0,57; 0,57 i 0,48 dok se u grupi nedovoljno razvijene općine nalazi općina Kupres (55.) i Tomislavgrad (69.) s indeksom razvijenosti 0,71 i 0,69.

Grad Livno (46.) nalazi se u III grupi po razvijenosti s indeksom od 0,75.

Tablica 26. Makro indikatori razvoja

MAKRO INDIKATORA RAZVOJA				Naziv : Hercegbosanska županija Površina km²: 4.934,1		
R.B.	OSNOVNI INDIKATORI RAZVOJA	indikator	2019	2023	2024	2025
1	INDEKS RAZVIJENOSTI (FBIH)	indeks	0,27	0,28	0,28	0,29
2	Stanovništvo	broj	80.004	77.249	76.640	76.106
3	Zaposlenih stanovnika	broj	10.906	11.293	11.456	11.337
		%	19.9%	21,60%	22,20%	22,20%
4	Nezaposlenih stanovnika	broj	6.360	5.650	5.449	5.457
		%	38.3%	33,30%	32,20%	32,50%
5	Ostvarene investicije u nova stalna sredstva u mil. KM	iznos	44.3	167,1	91.881	
6	Broj poduzeća/1000 stanovnika	omjer/ broj	4.611	4.842	4.386	4.449
			57.6	62,7	57.2	59,1
7	Broj poslovnih subjekata	broj	3.574	3.838	3.398	3.510
8	Prosječna neto plaća u KM	iznos	890	1.168	1.250	1.461
9	Broj učenika osnovnih i srednjih škola na tisuću stanovnika	broj	77	66	64	64
11	Broj stanovnika na 1 liječnik	omjer	800	840	833	855
12	Iznos realiziranih sredstava za prioritete iz razvojne strategije	iznos	12.499.767	15.957.902	18.909.932	29.369.413

8. Razvoj kapaciteta za upravljanje razvojem u Hercegbosanskoj županiji 2021-2027

Primjena interno razvijenih alata koji prate i mjere postignuća u uspostavi sustava upravljanja razvojem kroz Alat za samoprocjenu na vrlo jednostavan i učinkovit način prati i unapređuje procese planiranja, praćenja i izvještavanja u Hercegbosanskoj županiji po pitanju razvojne strategije ali i planiranja i izvještavanja o radu tijela uprave u Hercegbosanskoj županiji. Alat za samoprocjenu služi za mjerenje uspostavljenosti sustava upravljanja razvojem u HBŽ, ali istovremeno daje mogućnost usporedbe s ostalim Županijama i Kantonima u FBiH po ovom pitanju.

Na početku procesa ozbiljnijeg strateškog planiranja imenovan je Tim za monitoring, dopunjen i 2022. godine novim članovima i mijenjen 2024.g nakon odlaska kolega na druga radna mjesta. Tim za monitoring sastaje se na kraju svake godine, procjenjuje napredak u svakom od 4 ciljana područja uspostave sustava, sumira ocjene te prati pokazatelje kroz cjelokupno razdoblje provedbe.

Područja koja su ovim alatom praćena, kao i osnovne pokazatelje i pitanja na koja su bodovi dodjeljivani su:

A. Status strateških dokumenata kako i način njihove pripreme i donošenja,

B. Implementacija strateškog dokumenta, izrada planova, praćenje indikatora,

C. Strukture za upravljanje razvojem, ŽOR, Vijeće za razvoj,

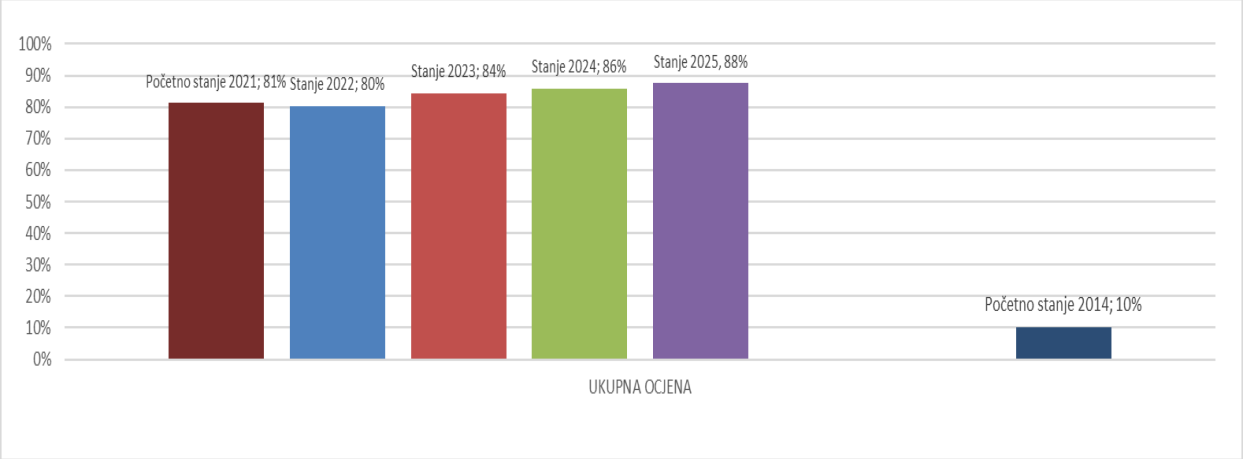
D. Izvještavanje , metodologije, procedure, Izvještaji o implementaciji i razvoju HBŽ.

Razvoj sustava planiranja i upravljanja razvojem Hercegbosanske županije, je sa početnih 10% u 2014. godini (procjena), narastao je na 88% uspostavljenosti u 2025.godini, sa nekoliko uspona i padova, ovisno o rješenjima i praksama u pojedinim godinama.

Iz sljedeće tabele vidimo da će sljedeći korak u uspostavi sustava i učvršćivanja pozicije Jedinice za upravljanje biti veći naglasak na Izvještavanju te osvrtom na planirane i ostvarene ciljeve te na snažnijoj ulozi u programiranju te izvršavanju programa rada i akcijskih planova za provedbu Strategije

PROCJENA STANJA PROCESA PLANIRANJA I UPRAVLJANJA RAZVOJEM KANTONA Hercegbosanska županija												
OBLAST	PROGRES											
	Početno stanje 2021		Stanje 2022		Stanje 2023		Stanje 2024		Stanje 2025		Početno stanje 2014	
A. Status strateških dokumenata	✓	80%	✓	80%	✓	93%	✓	97%	✓	100%	✗	20%
B. Implementacija strategije	✓	80%	✓	80%	✓	80%	✓	80%	✓	80%	✗	0%
C. Strukture za upravljanje razvojem	✓	89%	✓	86%	✓	89%	✓	89%	✓	89%	✗	22%
D. Izvještavanje	✓	78%	✓	78%	✓	72%	✓	74%	✓	78%	✗	0%
UKUPNA OCJENA	**81%**		**80%**		**84%**		**86%**		**88%**		**10%**	

Također, potreban je daljnji rad i stavljanje formalnih struktura u njihovu punu funkciju razvojnog planiranja, sa svim predviđenim funkcijama i zadacima, jačanje kapaciteta te povezivanju razvojnog sa planiranjem rada tijela uprave i proračunskim i programskim planiranjem.

Slika 9. Uspostavljenost procesa planiranja u Hercegbosasnkoj županiji u 2025. godini

Kako možemo vidjeti u sljedećoj tabeli urađenoj na temelju Upitnika za procjenu nivoa uspostavljenosti sustava, najveći i konstantan rast ostvaren je u području A. Status strateških dokumenata, gdje osim brige o integriranoj Strategiji, Jedinica za upravljanje preuzima i ulogu u sudjelovanju u izradi lokalnih Strategija kao i davanju mišljenja o vertikalnoj usuglašenosti te mišljenja o horizontalnoj usuglašenosti sa sektorskim Strategijama Vlade Hercegbosanske županije.

Što se tiče dijela C. Strukture za upravljanje razvojem, rast se odnosi na opremljenost jedinice za upravljanje razvojem (JURA) i rad ŽOR-a u pružanju savjetodavne i institucionalne podrške provedbi Strategije razvoja te pokušaji profesionalizacije uloge članova i u ostalim razvojnim tijelima i programima, kroz izdvajanje naknade za rad u istim.

Dio B. Implementacija Strategije je na konstantnih 80 % uspostavljenosti zbog još uvijek ne prepoznatog uvezivanja sa planiranjem rada tijela uprave , DOB-om i PJI te se planovi

institucija još uvijek u potpunosti na oslanjaju na Akcijske planove za provedbu Strategije razvoja.

U dijelu D. Izvještavanje bilježimo rast od 4%, a i dalje postoji konstatan problem sporog rasta kojeg možemo objasniti nepostojanjem Godišnjeg izvještaja o radu Vlade kao i činjenicom da Skupština ne razmatra kvalitetu godišnjeg izvještaja.

Upitnik za procjenu nivoa uspostavljenosti sustava planiranja i upravljanja razvojem

Hercegbosanska županija

OBLAST	PITANJA	Datum procjene	PROCJENA (bodovi)				Prolazna Ocjena i %
			Kantonalni razvojni tim	Skupština kantona	ZBIR	PRAG	
A. Status strateških dokumenata	Kanton posjeduje važeću integriranu strategiju razvoja i ona adekvatno tretira sfere ekonomije, okoliša i društva;	Decembar, 2025	3	3	30	16/50%	DA
	Strategija razvoja je izrađena uz aktivno uključivanje javnog, poslovnog i civilnog sektora te ima jasne veze sa strategijama razvoja na višim i nižim nivoima vlasti;		3	3			
	Strategija razvoja ima jasno postavljene indikatore praćenja i definirane odgovornosti za monitoring i evaluaciju;		3	3			
	Strategija razvoja ima realno planiran finansijski okvir;		3	3			100%
	Kanton posjeduje jednu ili više važećih sektorskih strategija razvoja koje su u skladu sa integriranom strategijom i/ili strategijama viših nivoa vlasti;		3	3			
B. Implementacija strategije	Plan implementacije 1+2 je pripremljen na osnovu integrirane strategije razvoja i usklađen sa dokumentom okvirnog budžeta, godišnjim budžetom, programom javnih investicija te dostupnim vanjskim izvorima;		3	3	24	16/50%	DA
	Regulativa i metodologija za planiranje, praćenje i izvještavanje je usvojena, a ista osigurava da se planovi rada ministarstava i drugih kantonalnih institucija zasnivaju na Planu implementacije Strategije;		2	2			
	Planovi rada kantonalnih ministarstava i drugih relevantnih kantonalnih institucija su pripremljeni i zasnivaju se na Planu implementacije Strategije;		1	1			
	Redovno se prati set indikatora relevantnih za praćenje ostvarenja definiranih strateških ciljeva i prioriteta;		3	3			80%
	Osigurano je redovno pružanje informacija i uputa o mogućnostima finansiranja projekata kao i stručna podrška u pripremi i provedbi prijedloga projekata;		3	3			
C. Strukture za upravljanje razvojem	Uspostavljena je i funkcionalna Jedinica za upravljanje razvojem kao formalna struktura sa jasnim zaduženjima i mandatom;		2	2	16	10/50%	DA
	Kantonalni odbor za razvoj i Partnerska grupa (ili Vijeće za razvoj kantona) pružaju potrebnu savjetodavnu i institucionalnu podršku u izradi i/ili provedbi Strategije razvoja i djelovanju Jedinice za upravljanje razvojem;		3	3			
	Premijer i Vlada kantona se aktivno i konstruktivno uključuju u najbitnije aktivnosti implementacije Strategije razvoja;		3	3			89%
D. Izvještavanje	Zvanično je usvojena jasna medodologija pripreme i procedure usvajanja (uključujući formate, odgovornosti, itd.) godišnjih izvještaja o Strategiji razvoja/razvoju kantona;		3	3	14	10/50%	DA
	Godišnji izvještaj o implementaciji Strategije razvoja (za prethodnu kalendarsku godinu) je pripremljen, usvojen od strane relevantnih struktura te predstavljen Vladi kantona, drugim zainteresiranim stranama i građanima (putem web stranice kantona);		3	3			78%
	Godišnji izvještaj o implementaciji razvojne strategije uključuje jasan osvrt na postignuće strateških ciljeva i prioriteta, sa pratećim indikatorima, te osvrt na kapacitete za implementaciju strategije		1	1			
Samo-procjena (od 1 do 3)			**84**	**42**	**84**	**49/50%**	**88%**

9. ZAKLJUČAK

Analizom provedbe Strategije razvoja Hercegbosanske županije za 2025. godinu utvrđeno je da je najveći broj projekata njih 23, realiziran u okviru cilja SC2 Unapređenje društvene infrastrukture. Slijedi cilj SC 3 Moderna infrastruktura i očuvan okoliš sa provedenim 21 projektom , zatim slijedi SC 1 Ubrzan ekonomski razvoj sa provedenih 18, i SC 4 Integralni održivi razvoj sa provedenih 8 projekata. Za uspješniju provedbu Strategije razvoja od posebne je važnosti razvijati „Bazu projektnih ideja" te jasno definirati projektne prijedloge koji se mogu prijavljivati na otvorene javne pozive. Osim toga važno je započeti i sa realizacijom projekata financiranih iz županijskog proračuna te za iste pripremiti odgovarajuću dokumentaciju kako bi bili konkurentni i u postupcima financiranja iz različitih fondova u kasnijim fazama.

Ukupno realizirana sredstva u 2025. godini iznose 29.369.413 KM (93% planiranog), od čega SC1 4.025.741 KM (58%), SC2 17.004.264 KM (111%) , za SC3 7.334.631 KM (101%) i za SC4 1.004.778 KM (45%). Od ukupno realiziranih sredstava, prema izvorima financiranja vlastita sredstva iznose 22.008.785 KM (75% realiziranih sredstava), drugi proračunski izvori /EU i drugi fondovi 7.360.628 KM što čini oko 25%.

Od ukupno 102 planirane aktivnosti, provedeno ih je 70, i to kroz strateški cilj 1 provedeno je 16, u strateškom cilju 2 provedeno je 23, u strateškim cilju 3 provedeno je 17 aktivnosti dok je u posljednjem strateškom cilju 4 provedno 14 aktivnosti, što ukupno predstavlja realizaciju 69 % planiranih aktivnosti.

Posebno se ističe potreba za jačanjem ljudskih resursa kao i financijskih mehanizama usmjerenih na privlačenje sredstava iz europskih i drugih fondova.

Izvještaj o razvoju ukazuje na pozitivne trendove u području obrazovanja i turizma. Istovremeno je vidljivo kontinuirano ulaganje u putnu i komunalnu infrastrukturu te korištenje privatnih sredstava unutar županije. I dalje je potrebno jačati sustav znanja potrebnog za pripremu i provedbu projekata kao i za kvalitetnu pripremu projektnih prijava.

Kada govorimo o provedbi i sustavu razvoja u Hercegbosanskoj županiji, evidentno je već godinama unatrag da postoji i potreba za razvojem i uvođenjem novih programa za gospodarski razvoj kao i programa za financiranje projekata iz razvojne Strategije Hercegbosanske županije kao i za njih osigurati pripadajuća financijska sredstva u županijskom proračunu. Dobri primjeri razvoja programa uočavaju se u kroz provedbu EU financiranih projekata (WIN).

Također, potrebno je planirati i programe sufinanciranja kao i pred-financiranja projekata radi lakše i sigurnije provedbe, posebno za projekte koji se dijelom financiraju iz EU i donatorskih sredstava, kako bi se osiguralo vlastito (županijsko) sufinanciranje kao i

planirati podršku za izradu projektne dokumentacije za lakše apliciranje i zrelost projekata.

Kada je riječ o razvoju, digitalizaciji i uvođenju e-usluga govorimo o održavanju baze projektnih ideja i pod-domene Strategije razvoja te poboljšanja efikasnost rada nabavom servera i zaštitom podataka od eventualnih gubitaka Ministasrtva financija te je jedan od Zaključaka Županijskog Odbora za razvoj (ŽOR) je da se prilikom digitalizacije uključe i Jedinice za upravljanje razvojem u JLS s područja HBŽ.

Predstavnici Hercegbosanske županije, članovi županijskog odbora za razvoj, imenovni su u radne skupine za izradu federalne strategije te redovito sudjeluju u radu federalnih radnih skupina za izradu strategije.

Sukladno Zakonu o razvoju i planiranju FBiH (Službene novine FBiH, broj 32/17) Hercegbosanska županija je do kraja 2026. godine dužna donijeti Odluku o pokretanju nove strategije i pristupiti redivnim aktivnostima planiranja nove strategije 2028-2034.